

Regeringens proposition

1981/82:60

om socialstyrelsens tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen
m. m.;

beslutad den 5 november 1981.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovan nämnda dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARIN AHRLAND

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa tillägg och förtydliganden av socialstyrelsens rätt att inspektera hälso- och sjukvårdspersonalens verksamhet enligt lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. Bl. a. föreslås att en rätt för den som utför inspektion att få biträde av polisen fastslås genom uttryckliga bestämmelser.

Vidare föreslås förbud för annan än den som i sin verksamhet på hälso- och sjukvårdens område är ställd under socialstyrelsens tillsyn att utprova eller tillhandahålla kontaktlinser. Förslaget medför en ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område (kvacksalverilagen).

I propositionen föreslås också att lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor upphävs. Sjukdomen smittkoppor anses nu enligt WHO utrotad och bestämmelser om obligatorisk ympning mot denna sjukdom är därför inte längre nödvändiga.

I Förslag till**Lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.**

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.

dels att 4, 7 och 43 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 46 §, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Socialstyrelsen eller den som styrelsen förordnar har rätt att inspektera hälso- och sjukvårdspersonalens verksamhet.

Socialstyrelsen eller den som styrelsen förordnar har rätt att inspektera hälso- och sjukvårdspersonalens verksamhet. *Den som utför inspektion äger därvid tillträde till lokaler där verksamheten bedrivs och rätt att tillfälligt omhänderta handlingar, prover och annat material som rör verksamheten. Den vars verksamhet inspekteras är skyldig att lämna det biträde som behövs vid inspektionen.*

7 §

Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen skall efter anmaning lämna socialstyrelsen *de handlingar och upplysningar om verksamheten* som styrelsen behöver för sin tillsyn. I anmaningen får vite föreläggas.

Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen skall efter anmaning lämna socialstyrelsen *handlingar, prover och annat material som rör verksamheten samt ge styrelsen de upplysningar om denna* som styrelsen behöver för sin tillsyn. I anmaningen får vite föreläggas.

43 §¹

I fråga om talan mot socialstyrelsens beslut enligt 10 § gäller i tillämpliga delar 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Har socialstyrelsen avslagit ansökan om förstöring av journal, förs talan hos regeringen genom besvär.

Om socialstyrelsen har avslagit en ansökan om förstöring av en journal, får beslutet överklagas hos regeringen genom besvär.

¹ Senaste lydelse 1980:989.

Nuvarande lydelse

Mot socialstyrelsens beslut som innebär bifall till ansökan får talan inte föras.

Föreslagen lydelse

Om socialstyrelsens beslut innebär bifall till en sådan ansökan får beslutet inte överklagas.

Socialstyrelsens beslut att förelägga vite enligt 7 § får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

46 §

Vid inspektion som avses i 4 § har den som utför inspektionen rätt att av polismyndighet få det biträde som behövs för att inspektionen skall kunna genomföras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Häri genom föreskrivs att 2 och 5 §§ lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Under utövning av verksamhet som avses i 1 § första stycket må ej någon

a) behandla sådana smittsamma sjukdomar, som avses i 2 och 24 §§ epidemilagen, eller tuberkulos, veneriska sjukdomar, kräfta och andra elakartade svulster, sockersjuka, epilepsi eller sjukliga tillstånd i samband med havandeskap eller förlossning:

b) undersöka eller behandla barn, innan det fyllt åtta år; eller

c) utan personlig undersökning av den som sökt honom lämna skriftliga råd eller anvisningar för hans behandling.

a) behandla sådana smittsamma sjukdomar som regeringen med stöd av 4 § smittskyddslagen (1968:231) hänfört till allmänfarliga sjukdomar eller veneriska sjukdomar;

b) behandla kräfta och andra elakartade svulster, sockersjuka, epilepsi eller sjukliga tillstånd i samband med havandeskap eller förlossning:

c) undersöka eller behandla barn, innan det fyllt åtta år;

d) utan personlig undersökning av den som sökt honom lämna skriftliga råd eller anvisningar för hans behandling; eller

e) utprova eller tillhandahålla kontaktlinser.

5 §

Den som ej är svensk medborgare må ej utöva verksamhet som avses i 1 § första stycket.

Vad nu sagts skall ej utgöra hinder för den som ej är svensk medborgare att åt allmänheten utprova glasögon och andra optiska hjälpmedel för seendet.

Vad nu sagts skall ej utgöra hinder för den som ej är svensk medborgare att åt allmänheten utprova glasögon och andra optiska hjälpmedel för seendet än kontaktlinser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

3 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor

Härigenom föreskrivs att lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor skall upphöra att gälla vid utgången av år 1981.

4 Förslag till

Lag om ändring i narkotikaförordningen (1962:704)

Härigenom föreskrivs att 6 § 2 mom. och 14 § narkotikaförordningen (1962:704) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

2 mom.¹ *Narkotiskt* läkemedel *må* utlämnas endast efter förordnande av läkare, tandläkare eller veterinär. Närmare föreskrifter *rörande* utlämnande av narkotika meddelas av socialstyrelsen.

Föreligger grundad anledning att *antaga* att läkare, tandläkare eller veterinär missbrukat behörighet att förordna *narkotiskt* läkemedel, *äger* socialstyrelsen efter omständigheterna antingen förbjuda *utlämnande av sådant* läkemedel på förordnande av läkaren, tandläkaren eller veterinären eller föreskriva särskilda begränsningar i fråga om utlämnandet.

Beslut som avses i andra stycket *länder till efterrättelse utan hinder av besvär*, om socialstyrelsen *icke* förordnar *annorlunda*.

Talan mot socialstyrelsens beslut enligt 6 § 2 mom. andra stycket eller

¹ Senaste lydelse 1968:69.

² Senaste lydelse 1971:984.

Föreslagen lydelse

6 §

2 mom. *Narkotiska* läkemedel *får* lämnas ut endast efter förordnande av läkare, tandläkare eller veterinär. Närmare föreskrifter *om* utlämnande av narkotika meddelas av socialstyrelsen.

Om det finns grundad anledning att *anta* att *en* läkare, tandläkare eller veterinär missbrukat *sin* behörighet att förordna *narkotiska* läkemedel, *får hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd* efter omständigheterna antingen förbjuda *att sådana* läkemedel *lämnas ut* på förordnande av läkaren, tandläkaren eller veterinären eller föreskriva särskilda begränsningar i fråga om utlämnandet.

Beslut som avses i andra stycket *skall ha omedelbar verkan*, om *inte nämnden* förordnar *annat*.

14 §²

Beslut *av hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd* enligt 6 § 2 mom.

11 § tredje stycket *föres* hos kammarrätten genom besvär.

Talan mot annat beslut av socialstyrelsen enligt denna förordning *föres* hos *Kungl. Maj:t* genom besvär.

andra stycket eller *beslut av socialstyrelsen enligt* 11 § tredje stycket *får överklagas* hos kammarrätten genom besvär.

Annat beslut av socialstyrelsen enligt denna förordning *får överklagas* hos *regeringen* genom besvär.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-10-08

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Ahrland

Lagrådsremiss om socialstyrelsens tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.m.

1 Socialstyrelsens tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen

Bakgrund

Enligt lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. har socialstyrelsen tillsyn över personal inom hälso- och sjukvården. Tillsynen omfattar bl.a. personal vid sjukhus och andra inrättningar för vård av patienter som drivs av det allmänna eller av enskilda efter särskilt tillstånd, den som i annat fall i egenskap av legitimerad yrkesutövare meddelar vård åt patienter eller tillhör personal som biträder en sådan yrkesutövare i vården samt vissa andra grupper (1 §). Socialstyrelsen eller den som styrelsen förordnar har rätt att inspektera hälso- och sjukvårdspersonalens verksamhet (4 §). Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen skall efter anmaning lämna socialstyrelsen de handlingar och upplysningar om verksamheten som styrelsen behöver för sin tillsyn. I sådan anmaning får vite föreläggas (7 §).

Inspektionsrätten reglerades tidigare i lagen (1975:100) med vissa bestämmelser för personal inom hälso- och sjukvård m.fl. Denna lag ersattes år 1980 av förutnämnda lag om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. Inspektionsbestämmelserna i den äldre lagen överfördes därvid i huvudsak oförändrade. I den nya lagen saknas dock en straffbestämmelse som fanns i 1975 års lag för den som hindrade eller undandrog sig inspektion.

Justitiekanslern har i ett ärende angående klagomål mot vissa befattningshavare vid socialstyrelsen för deras uppträdande i samband med en inspektion av en privat läkarmottagning den 17 augusti 1979 framfört vissa

synpunkter om tillämpningen av 1975 års lag (dnr 2347-79-21). Enligt klagomålen skulle inspektionen ha genomförts utan läkarens medgivande och justitiekanslern anförde bl.a. följande.

För att en myndighet vid genomförandet av en åtgärd skall få använda tvång mot någon enskild fordras – bortsett från speciella fall – författningsstöd. Enbart den omständigheten att myndigheten tillagts rätt att vidta åtgärden ger inte myndigheten rätt att också tillgripa tvångsmedel för att genomföra åtgärden. Under begreppet tvångsåtgärder hänför jag därvid alla åtgärder som genomförs mot den enskildes uttryckliga vilja. alltifrån fall där endast brist på samtycke föreligger till fall där kroppsligt våld måste tillgripas. Svensk lagstiftning innehåller många olika exempel på tvångsmedel, bl.a. böter eller andra straff, vite och polishandräckning. Ibland kan indirekta tvångsmedel tillgripas, t.ex. avstängning som medel för att framtvinga en läkarundersökning av en tjänsteman. I andra fall kan möjligheten av indragen auktorisation e.d. indirekt utgöra ett starkt tvångsmedel för att förmå någon att medverka till en viss åtgärd. Den naturliga platsen för bestämmelser som skulle ge socialstyrelsen rätt att tvångsvis genomföra inspektion av läkares verksamhet är givetvis 1975 års lag. Lagen innehåller också en bestämmelse av detta slag. I 4 § finns nämligen en bestämmelse om att den som hindrar eller undandrar sig inspektion döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Några bestämmelser om rätt för socialstyrelsen att förelägga vite eller om polishandräckning finns däremot inte.

Justitiekanslern uttalar därefter att han anser att socialstyrelsen enligt 1975 års lag inte hade andra tvångsmedel till sitt förfogande när det gällde att genomföra en inspektion mot läkarens vilja än den som låg i möjligheten att anmäla läkaren till åtal för brott mot 4 § samt att stöd i lagen för att tvångsvis omhändertaga journaler saknades. I anslutning till sitt uttalande anför justitiekanslern att det finns anledning för regeringen att snarast överväga vilka ändringar som bör göras i det berörda regelkomplexet.

Enligt lagstiftning som trätt i kraft den 1 januari 1981 (SFS 1980:579) har bestämmelserna i 24 kap. 2 § brottsbalken om i vilka fall fysiskt tvång får användas för genomförande av en tjänsteåtgärd numera kompletterats med ett nytt tredje stycke. Enligt stycket gäller bl. a. att den som i myndighetsutövning med laga rätt skall verkställa husrannsakan eller beslag eller annat omhändertagande av egendom får bruka det våld för att genomföra åtgärden som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt, under förutsättning att han möts av motstånd.

Överväganden

Socialstyrelsens rätt att inspektera hälso- och sjukvårdspersonalens verksamhet är ett viktigt led i styrelsens tillsyn över personalen. Det är nödvändigt att denna inspektionsrätt kan utövas även om den vars verksamhet skall inspekteras motsätter sig inspektionen eller vägrar medverka till att inspektionen genomförs. Med anledning av de påpekanden som

justitiekanslern gjort anser jag att vissa tillägg och förtydliganden bör göras i nuvarande bestämmelser.

I 4 § lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. föreskrivs nu endast en rätt för socialstyrelsen att utföra inspektion. Enligt motiven till 1975 års lag innefattade motsvarande bestämmelse i den lagen rätt till tillträde till en lokal, där verksamheten bedrevs, även om dispositionsrätten till lokalen tillkom en enskild. Inspektion kunde ske både i offentlig och privat verksamhet. Det nu anförda gäller även enligt den nya lagen. I förtydligande syfte bör i lagtexten anges att den som utför inspektion därvid äger tillträde till lokaler där verksamheten bedrivs. Här avses också lokaler där verksamhet nyligen bedrivits men någon personal ej anträffas.

Vid en inspektion kan granskning av journaler, prover och annat material som tillhör verksamheten ske. Det kan emellertid förekomma att en närmare granskning än som kan ske på platsen är erforderlig eller att av andra skäl en granskning inte kan ske på platsen. I 4 § bör därför anges att den som utför inspektionen har rätt att tillfälligt omhänderta handlingar, prover och annat liknande material som tillhör verksamheten. Här åsyftas, utöver handlingar och prover, bl.a. protesarbeten, avgjutningar av tandarbeten m.m. Naturligtvis måste denna möjlighet utnyttjas på ett sådant sätt att inte större intrång än vad som är nödvändigt görs i den inspekterades verksamhet. Klart är också att den befogenhet som med den nu förordade lösningen kommer att finnas för den inspekterande att i viss utsträckning använda fysiskt tvång när det gäller att omhänderta material (jfr 24 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken) endast kan aktualiseras i undantagsfall. Om han hindras att t. ex. omhänderta journaler bör biträde begäras av polismyndighet enligt bestämmelser som kommer att föreslås i det följande.

Vid en inspektion kan det normalt förutsättas att den vars verksamhet inspekteras lämnar det biträde som behövs. Skyldigheten bör dock fastslås i lagen. Utöver att hålla lokalerna tillgängliga samt lämna upplysningar kan det här vara fråga om att tillhandahålla handlingar och annat material som hör till verksamheten.

I en ny paragraf, 46 §, bör vidare tas in en bestämmelse om att den som utför en inspektion skall ha rätt att begära biträde av polismyndighet. En liknande bestämmelse fanns tidigare i länsläkarinstruktionen. En inspektion under förhållanden som nu avses torde vara att hänföra till husrannsakan i den mening vari detta uttryck används i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen (jfr prop. 1973:90 s. 246). När det i 24 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken talas om att våld i vissa fall får användas för att genomföra en husrannsakan måste emellertid detta förstås så att endast sådan husrannsakan som omfattas av rättegångsbalkens bestämmelser är avsedd. Den som utför inspektionen torde därför inte kunna ur detta lagrum härleda någon befogenhet att själv bruka våld för att bereda sig tillträde till lokaler om tillträde ej lämnas eller till förvaringsutrymmen som är låsta. Biträde av polismyndighet bör därför kunna erhållas. Biträdesskyldigheten kommer att

omfatta de åtgärder som behövs för att inspektionen skall kunna genomföras. Sådant biträde bör naturligtvis komma i fråga endast i undantagsfall som när någon trots skäligen rådrum motsätter sig att inspektion genomförs eller det i ett särskilt fall är nödvändigt att inspektion kan äga rum utan dröjsmål.

Vid sidan av rätten att inspektera hälso- och sjukvårdspersonalens verksamhet har socialstyrelsen rätt att infordra upplysningar och vissa handlingar.

Enligt 7 § skall sålunda den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen efter anmaning lämna socialstyrelsen de handlingar och upplysningar om verksamheten som styrelsen behöver för sin tillsyn. De handlingar som skall lämnas till socialstyrelsen är handlingar som kan ge upplysningar om den hälso- och sjukvårdande verksamheten, i första hand journaler som förts om patienterna. Även andra handlingar som socialstyrelsen behöver för att fullgöra sin tillsynsuppgift omfattas dock av bestämmelsen, exempelvis röntgenbilder. Uttrycket upplysningar avser att täcka övriga muntliga och skriftliga uppgifter från yrkesutövaren som tillsynsmyndigheten behöver. Utanför bestämmelsen faller, med nuvarande lydelse, föremål som prover, protesarbeten, avgjutningar av tandarbeten och annat liknande arbetsmaterial som tillhör verksamheten. Socialstyrelsen bör ges möjlighet att även fordra in sådant material i den mån det kan ge upplysningar om den hälso- och sjukvårdande verksamheten. Detta bör ske genom ett tillägg i 7 § första punkten.

F.n. finns inga bestämmelser om talan mot socialstyrelsens beslut att med stöd av 7 § förelägga vite. Utdömmande av vite ankommer på allmän domstol. Det bör dock finnas möjlighet att föra talan även mot ett beslut att förelägga vite. I 43 § bör därför införas en bestämmelse om att talan mot beslut att förelägga vite förs hos kammarrätten.

2 Rätten att utprova och tillhandahålla kontaktlinser

Bakgrund

I vårt land får i princip var och en utöva verksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Till skydd för allmänheten finns det dock omfattande begränsningar i denna frihet främst genom lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, den s.k. kvacksalverilagen. För vissa grupper som är verksamma inom hälso- och sjukvården finns det dessutom bestämmelser om legitimation eller annan kompetens som reglerar rätten att utöva verksamhet eller rätten att använda viss yrkestitel.

För att få legitimation som glasögonoptiker finns föreskrivna vissa

kunskapskrav i kungörelsen (1963:456) om legitimation av glasögonoptiker. F.n. krävs för legitimation två års utbildning vid specialkurs inom gymnasieskolan samt en tolv veckor lång legitimationskurs. Tillträde till legitimationskursen förutsätter dessutom två års yrkesverksamhet. De legitimerade optikerna står under socialstyrelsens tillsyn enligt lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. och kan enligt samma lag bli föremål för disciplinära åtgärder efter prövning av hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Verksamheten regleras av socialstyrelsens föreskrifter för legitimerade optiker (SOSFS 1981:11 och 12). Enligt föreskrifterna får endast en legitimerad optiker som gått igenom den utbildning som socialstyrelsen föreskrivit eller av styrelsen förklarats behörig här till utprova och tillhandahålla kontaktlinser. Verksamheten skall ske i samarbete med ögonläkare. Vissa äldre bestämmelser tillämpas under en övergångsperiod.

Gällande bestämmelser om legitimation innebär inte något förbud för optiker som inte uppfyller kraven för legitimation att arbeta inom yrket. De icke legitimerade optikerna är inte hälso- och sjukvårdspersonal och står därmed inte under socialstyrelsens inseende. Deras verksamhet regleras endast av den s.k. kvacksalverilagen som bl.a. förbjuder vissa i lagen angivna åtgärder, som kan utsätta patienter för risker. I lagen anges inte utprovning av kontaktlinser som sådan åtgärd. Den som inte står under socialstyrelsens tillsyn kan således i princip fritt ägna sig åt sådan verksamhet.

Omkring 200 000 svenskar beräknas i dag använda kontaktlinser. På marknaden förekommer både hårda linser och s.k. mjuklinser. De senare dominerar marknaden med 90-95 % av försäljningen. Bland de mjuka linserna finns numera sådana som uppges kunna användas under längre tid utan att behöva tas ut för rengöring. På marknaden finns också ett antal produkter för skötsel och rengöring av linser.

Flertalet av de drygt 300 optiker som i dag ägnar sig åt kontaktlinsteknik är legitimerade optiker. Flertalet har dessutom gått igenom särskild utbildning i kontaktlinsteknik. Endast ett fåtal icke legitimerade optiker är f.n. verksamma inom området. Ingen av dem har kontaktlinsteknik som huvudsyssla.

Socialstyrelsen och konsumentverket har i en skrivelse den 29 februari 1980 till socialdepartementet föreslagit en ändring i den s.k. kvacksalverilagen, varigenom rätten att utprova och tillhandahålla kontaktlinser begränsas till personer med särskild kompetens för sådan verksamhet. Enligt dessa myndigheter visar erfarenheterna att bärande av mjuka linser medför biverkningar av en art och i en utsträckning som man tidigare inte varit medveten om. Vid en undersökning som genomförts av Sveriges kontaktlinsförening, grundad på rapporter från ögonläkare och legitimerade optiker, beräknades att ca två procent av antalet kontaktlinsbärare drabbas av biverkningar. De biverkningar som rapporterades varierade men avsåg huvudsakligen förändringar i hornhinna eller bindhinna, som ofta krävde

omfattande insatser från ögonläkare för att hävas. Tillhandahållande av kontaktlinser fordrar därför enligt de båda myndigheternas bedömning särskilda säkerhetsregler. Endast om rätten att utöva verksamheten förbehålls kvalificerad personal kan det säkerställas att utprovaren har nödvändiga kunskaper om bl.a. risker för ögonskador och hur dessa kan förebyggas.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgivits av näringsfrihetsombudsmannen (NO), Sveriges läkarförbund, Sveriges legitimerade optikers riksförbund och Sveriges urmakare- och optikerförbund.

Remissinstanserna har i allt väsentligt tillstyrkt det framlagda förslaget. NO framhåller att han i olika sammanhang har framfört att man av hänsyn till intresset av en från allmän synpunkt önskvärd konkurrens inte bör godta inskränkningar i etableringsfriheten, vilka inte tillkommit för att säkerställa trygghet till liv, hälsa, säkerhet och personlig integritet samt större ekonomiska värden. Som motiv till det framlagda förslaget har emellertid återopats den påtagliga risk för medicinska biverkningar som visat sig vara förknippad med verksamheten och som gör att vissa regler för och möjligheter till kontroll över hanteringen ansetts befogade. Mot denna bakgrund vill NO inte motsätta sig att förslaget genomförs.

Överväganden

Jag delar socialstyrelsens bedömning att det med hänsyn till patienternas krav på medicinsk säkerhet är nödvändigt med regler om särskild behörighet för att få ägna sig åt kontaktlinserverksamhet. När det gäller inskränkningar i etableringsfriheten bör man visserligen iaktta stor försiktighet men detta får inte hindra samhällets tillsyn av verksamhet som rör medborgarnas liv och hälsa. Detta framhålls också av NO. Jag anser alltså att utprovning och tillhandahållande av kontaktlinser bör ske endast av personal som har särskild utbildning och som står under socialstyrelsens tillsyn. Verksamheten bör således vara förbehållen läkare samt legitimerade optiker med särskild utbildning i kontaktlinsteknik. 2 § kvacksalverilagen, som innehåller en uppräknning av vilka former av verksamhet som inte får utföras av andra än hälso- och sjukvårdspersonalen, bör därför kompletteras så att utprovning och tillhandahållande av kontaktlinser innefattas. En följdändring bör göras i 5 § som avser verksamhet utövad av den som inte är svensk medborgare.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.,

2. lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som bilaga¹.

4 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen.

5 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

¹ Bilagan har uteslutits här. Förslagen är likalydande med dem som är fogade till propositionen fränsett att de till lagrådet remitterade förslagen inte berörde 2 § a) lagen om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1981-10-26

Närvarande: f. d. justitierådet Petré, regeringsrådet Delin, justitierådet Bengtsson.

Enligt lagrådet den 15 oktober 1981 tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 8 oktober 1981 har regeringen på hemställan av statsrådet Ahrland beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.,

2. lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av kammarrättsfiskalen Kent Jönsson.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.

Förslaget lämnas utan erinran.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

2 §

I förevarande paragraf meddelas i dess nuvarande lydelse förbud beträffande behandlingen av sådana smittsamma sjukdomar som avses i 2 och 24 §§ epidemilagen, och någon ändring av paragrafens lydelse i denna del upptager ej det remitterade förslaget. Att beakta är emellertid att epidemilagen upphört att gälla den 1 januari 1969, då smittskyddslagen (1968:231) trädde i kraft. När paragrafen nu ges ny lydelse kan hänvisningen till den upphävda författningen ej längre kvarstå, utan den bör ersättas med en uppräknig av de sjukdomar som åsyftas eller en hänvisning till nu gällande bestämmelser. Med hänsyn bl. a. till att sjukdomsterminologin i smittskyddslagen och anslutande författningar delvis avviker från den i epidemilagen anser sig lagrådet ej kunna framlägga förslag till ny lydelse av paragrafen i påtalat hänseende utan bör erforderlig omformulering göras under medverkan av medicinsk sakkunskap vid lagstiftningsärendets fortsatta behandling.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-11-05

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Ahrland

Proposition om socialstyrelsens tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. m.

1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.,

2. lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande.

2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Lagrådet har anfört att i nuvarande lydelsen av 2 § a) lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område (kvaeksalverilagen) en hänvisning till den numera upphävda epidemilagen bör ändras till att avse gällande bestämmelser. Jag förordar därför att 2 § a) ändras så att hänvisningen till epidemilagen ersätts av en hänvisning till sådana smittsamma sjukdomar som regeringen med stöd av 4 § smittskyddslagen (1968:231) bestämt skall hänföras till allmänfarliga sjukdomar och veneriska sjukdomar. Detta medför att tuberkulos, som med stöd av 4 § smittskyddslagen hänförts till allmänfarliga sjukdomar, inte längre behöver anges särskilt i 2 § a) kvaeksalverilagen.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 8 oktober 1981.

3 Övriga förslag

3.1 Upphävande av lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor

Bakgrund

Skyddsympning är vanlig mot ett flertal smittsamma sjukdomar. Ympning sker i regel på frivillig väg. Bestämmelser om obligatorisk skyddsympning finns i lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor. I denna lag föreskrivs skyldighet för två grupper att undergå ympning mot *smittkoppor*, nämligen barn och värnpliktiga. Ett barn skall undergå ympning före utgången av det kalenderår, under vilket det fyller fyra år (2 §), och en värnpliktig när han första gången för sin utbildning tjänstgör vid försvarsmakten (3 § första stycket). Enligt lagen kan vidare regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva skyldighet att undergå ympning *dels* i den omfattning som prövas erforderligt, då smittkopps pandemi hotar eller utbrutit inom landet (4 §), *dels* för värnpliktiga, när inkallelse sker till beredskapsövning eller för rikets försvar eller säkerhet (3 § andra stycket). Vidare innehåller lagen bl. a. bestämmelser som ger möjlighet att uppställa krav på smittkoppsvaccinering för anställning inom vissa verksamhetsområden.

Genom lagen (1976:980) om ändring i lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor (prop. 1976/77:36, SoU 17, rskr 44) ändrades 1 § så, att regeringen får föreskriva att bestämmelserna om ympning av barn och värnpliktiga – 2 § och 3 § första stycket – inte skall tillämpas och att, om sådant beslut meddelats, föreskriva att de åter skall tillämpas om anledning därtill föreligger. I förordningen (1976:982) med föreskrift att vissa bestämmelser i lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor icke skall tillämpas föreskrev regeringen sedan med stöd av detta bemyndigande att 2 § och 3 § första stycket i 1958 års lag tills vidare inte skall tillämpas. Förordningen trädde i kraft den 5 januari 1977. Skyldigheten för barn och värnpliktiga att undergå ympning har sålunda tills vidare satts ur tillämpning.

År 1967 började världshälsoorganisationen (WHO) en utrotningskampanj mot smittkoppor i samverkan med berörda nationer. Kampanjen blev så framgångsrik att man vid mitten av 1970-talet kunde betrakta smittkoppor som praktiskt taget utrotade. Mot bakgrund av det goda resultatet av WHO:s kampanj och med hänsyn till de biverkningar som är förbundna med vaccination, anhöll socialstyrelsen och försvarets sjukvårdsstyrelse i gemensam skrivelse till regeringen att skyldigheten för barn och värnpliktiga att låta vaccinera sig skulle upphävas. Möjligheten att förordna om allmän vaccinering borde dock tills vidare bibehållas. Skrivelsen föranledde förut angivna ändring av 1 § lagen om ympning mot smittkoppor.

WHO:s kampanj har fortsatt. År 1980 hade utvecklingen lett därtill att det vid trettiofjärde världshälsoforsamlingen den 8 maj 1980 antogs en deklaration, vari förklarades att världen och alla dess folk har befriats från

smittkoppor. Till grund för deklarationen låg en kommittérapport enligt vilken det sista fallet av smittkoppor inträffade i oktober 1977 i Somalia.

Överväganden

Sedan WHO nu förklarat smittkopporna utrotade finns inte anledning för vårt land att behålla de hittillsvarande reglerna om obligatorisk smittkoppsympning av barn och värnpliktiga. Denna ympning har nu varit inställd i mer än fem år. Skulle oaktat alla vidtagna säkerhetsåtgärder fall av smittkoppor likväl uppträda, bör ympning kunna genomföras på frivillig väg. Jag erinrar om att 4 § i 1958 års lag, som avser smittkoppsympning vid epidemi, aldrig behövt tillämpas.

Jag föreslår därför att lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor upphävs.

3.2 Lag om ändring i narkotikaförordningen (1962:704)

Införandet av lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. innebar att handläggningen av disciplinära ärenden rörande hälso- och sjukvårdspersonalen flyttades över från medicinalväsendets ansvarsnämnd inom socialstyrelsen till en fristående nämnd, hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Den nya nämnden skall enligt 19 § andra stycket nämnda lag också pröva frågor om indragning av legitimation och andra frågor om begränsning av legitimerade yrkesutövaras behörighet. Ett exempel på en sådan begränsning av behörigheten är möjligheten för socialstyrelsen i 6 § 2 mom. andra stycket narkotikaförordningen (1962:704) att förbjuda utlämning av narkotiskt läkemedel som förordnats av en läkare, tandläkare eller veterinär eller att föreskriva särskilda begränsningar i fråga om utlämningen. Den ändrade handläggningen av ärenden om begränsning av behörigheten bör medföra den följdändringen i narkotikaförordningen att "socialstyrelsen", i texten ersätts med "hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd". En följdändring bör också göras i 14 §.

Förslagen under 3.1 och 3.2 är okomplicerade och jag anser därför att lagrådets yttrande inte behöver inhämtas.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.,
2. lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

3. lag om upphävande av lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor.

4. lag om ändring i narkotikaförordningen (1962:704).

De under 1-2 angivna förslagen har granskats av lagrådet.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1 Lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.	2
2 Lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område	4
3 Lag om upphävande av lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor	5
4 Lag om ändring i narkotikaförordningen (1962:704)	5
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 8 oktober 1981	7
1 Socialstyrelsens tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen ..	7
2 Rätten att utprova och tillhandahålla kontaktlinser	10
3 Upprättade lagförslag	12
4 Hemställan	13
5 Beslut	13
Utdrag av lagrådets protokoll den 26 oktober 1981	14
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 5 november 1981	15
1 Anmälan av lagrådsyttrande	15
2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område	15
3 Övriga lagförslag	16
3.1 Lag om upphävande av lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor	16
3.2 Lag om ändring i narkotikaförordningen (1962:704) ...	17
4 Hemställan	17
5 Beslut	18

